

PRINCIPALELE PROVOCĂRI ÎN CONTEXTUL EVALUĂRII SITUAȚIEI EPIDEMIOLOGICE DIN REPUBLICA MOLDOVA³³

Vitalie ȘTÎRBA, cercet. șt.

Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, Republica Moldova

vitalie.stirba@ccd.ince.md

Rezumat. În contextul creșterii numărului de cazuri de infectări cu noul tip de coronavirus, autoritățile Republicii Moldova s-au confruntat cu un șir de provocări în domeniul sănătății publice, iar acțiunile actorilor de decizie, în mare parte, au derivat din capacitatea de a evalua situația epidemiologică creată. Acest articol vine să accentueze unele probleme privind sănătatea publică în contextul pandemiei de COVID-19, dar și celor legate cuantificarea eficacității măsurilor luate în baza indicatorilor demografici.

Cuvinte-cheie: mortalitatea excesivă, pandemie COVID-19, sistemul de sănătate publică, politici de sănătate.

JEL Classification: I10, I18, J10

Creșterea constantă al numărului de persoane infectate cu noul tip de coronavirus a fost atestată în majoritatea statelor începând cu primele luni al anului 2020, ceea ce a constituit o provocare fără precedent pentru sistemele naționale de sănătate (Clark, et al., 2020). În Republica Moldova, ținându-se cont de experiența țărilor deja afectate de situația epidemiologică creată, au fost introduse unele acțiuni prompte venite să reducă riscul de infectare și rapiditatea răspândirii virusului SARS-CoV-2.

Introducerea regimului stării de urgență, când numărul de persoane infectate înregistra valori zilnice mult inferioare celor din a doua jumătate al anului, a avut un rol important în contextul pregătirii sistemul național de sănătate la provocările situației epidemiologice apărute. Reacția autorităților cu privire la înăsprirea sau relaxarea restricțiilor introduse, în mare parte, a derivat din numărul de diagnosticări zilnice a persoanelor bolnave de COVID-19, precum și numărului de decese. Pe de altă parte, gravitatea consecințelor situației epidemiologice a creat teren de discuții în rândul societății civile și actorilor de decizie, adesea fiind prezent un grad de neîncredere asupra temeiului în care au fost introduse unele restricții.

Cuantificarea eficacității politicilor ce vizează ameliorarea situației epidemiologice, precum și eficiența sistemului medical în ansamblu, prezintă un exercițiu cu o dificultate majoră și, în mare parte, este bazat pe indicatorii demografici/epidemiologici cu privire la mortalitate, morbiditate, dar și cunoștințele clinice acumulate privind evoluția pandemiei. În acest sens, un factor important îl constituie modalitatea în care sunt înregistrate evenimentele demografice analizate. Utilizarea indicatorilor demografici/epidemiologici, în contextul pandemiei COVID-19, necesită o atenție sporită, având în vedere provocările ce țin de comparabilitatea acestora în timp/dintre țări sau regiuni, dar și de metodologia înregistrării evenimentelor privind decese, îmbolnăviri, etc. Un factor important îl constituie modalitatea de codificare a deceselor cauzate de noul tip de coronavirus (care adesea nu este specificat în statisticile privind mortalitatea cauzată de COVID-19): a) U07.1 - virus identificat și confirmat prin teste de laborator; b) U07.2 - virusul nu este identificat de laborator (confirmarea de laborator este neconcludentă sau nu este disponibilă); sau c) B97.2 - pentru cazurile în care COVID-19 este identificat în calitate de comorbiditate (WHO).

În contextul în care metodologia de colectare a datelor statistice din Moldova nu permite diseminarea informației privind distribuția deceselor pentru perioade scurte (zilnic/săptămânal/lunar), este dificil de a efectua o analiză imediată și comprehensivă a situației epidemiologice în perioada unui segment de timp. Studiile efectuate în țările ce diseminează distribuția deceselor pentru perioade scurte de timp, prezintă un exces al mortalității în perioada

³³ Elaborat în cadrul Proiectului Programului de Stat (2020-2023) 20.80009.0807.21 „Migrația, schimbări demografice și politici de stabilizare a situației”.

pandemiei, comparativ cu anii precedenți (Scortichini, et al., 2020). Totodată, în acest context, nu poate fi exclus și faptul că, situația epidemiologică actuală a influențat în mod direct distribuția deceselor în cadrul prezentului an calendaristic.

Pe lângă provocările legate de analiza situației epidemiologice în baza indicatorilor demografici/epidemiologici (absoluți, relativi, sintetici), putem evidenția și unele aspecte indirecte ce derivă din prezenta pandemie. Suprasolicitarea sistemului național de sănătate reduce gradul de accesibilitate a populației la serviciile medicale (în special în cazul urgențelor sau necesității unor intervenții de profil), dar și creează impedimente în realizarea tratamentelor planificate și controalelor de rutină.

Restricțiile venite să reducă riscul de infectare și răspândire al virusului SARS-CoV-2 se pot răsfrânge indirect asupra sănătății populației (stres psihoemoțional, creșterea gradului de consum recreativ de alcool, mod de viață sedentar, alimentație nesănătoasă, violențe și alte cauze externe, consecințe ale schimbărilor socioeconomice, etc.). În același timp, introducerea măsurilor de carantină și reducerea gradului de mobilitate a populației pot influența în mod direct atenuarea timpului petrecut în trafic (ceea ce descrește probabilitatea de implicare în accident rutier), precum și expunerea asupra riscurilor profesionale (traume, decese, intoxicații, etc.).

Provocările rezultate în contextul situației epidemiologice actuale pot avea și un efect pozitiv de lungă durată asupra sănătății populației, având în vedere spectrul de oportunități ce pot deriva din pandemia COVID-19 (Iyengar, Mabrouk, Jain, Venkatesan, & Vaishya, 2020). Creșterea gradului de atenție față de sistemul național de sănătate, prin investițiile în infrastructură, echipament, personal medical, etc., pot influența descreșterea mortalității/morbidității populației în perioada postpandemică. Nu în ultimul rând, îmbunătățirile din domeniul sănătății publice pot deriva însăși din preschimbarea atitudinii populației față de sănătate și a deprinderilor comportamentale, în special celor ce țin de consum de alcool, mod de viață, alimentație, etc.

Efectuarea unei evaluări comprehensive al consecințelor situației epidemiologice actuale pot eșua în contextul impredictibilității evoluției acesteia în perioada imediată, dar și indisponibilității unor indicatori veridici privind morbiditatea și mortalitatea populației. Restricțiile venite să reducă gradul de răspândire al virusului SARS-CoV-2, precum și neadmiterii suprasolicitării sistemului medical, pot avea un efect tangențial asupra sănătății populației pe termen scurt, mediu și lung. Expunerea asupra corectitudinii politicilor implementate de actorii de decizie într-o ameliorare a situației epidemiologice, dar și analiza acestora în context regional, poate fi efectuată doar în contextul extenuării pandemiei COVID-19.

Referințe bibliografice

1. Clark, A., Jit, M., Warren-Gash, C., Guthrie, B., Wang, H. H., Mercer, S. W., . . . Eggo, R. M. (2020). Global, regional, and national estimates of the population at increased risk of severe COVID-19 due to underlying health conditions in 2020: a modelling study. doi:[https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(20\)30264-3](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(20)30264-3)
2. Iyengar, K., Mabrouk, A., Jain, V. K., Venkatesan, A., & Vaishya, R. (2020). Learning opportunities from COVID-19 and future effects on health care system. *Diabetes & Metabolic Syndrome: Clinical Research & Reviews* (14), 943-946. doi:<https://doi.org/10.1016/j.dsx.2020.06.036>
3. Scortichini, M., Schneider dos Santos, R., De' Donato, F., De Sario, M., Michelozzi, P., Davoli, M., . . . Gasparini, A. (2020). Excess mortality during the COVID-19 outbreak in Italy: a two-stage interrupted time-series analysis. *International Journal of Epidemiology*, 1-9. doi:10.1093/ije/dyaa169
4. WHO. (n.d.). Emergency use ICD codes for COVID-19 disease outbreak. Retrieved from <https://www.who.int/classifications/icd/covid19/en/>